

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ БОЖХОНА ҚЎМИТАСИ

Божхона институти

Давлат божхона қўмитасининг
Божхона институтида
мустақил таълимни ташкил этиш
ва ўтказиш бўйича

УСЛУБИЙ ТАВСИЯНОМА

ТОШКЕНТ – 2019 ЙИЛ

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ БОЖХОНА ҚЎМИТАСИ**

БОЖХОНА ИНСТИТУТИ

**Давлат божхона қўмитасининг Божхона институтида
мустақил таълимни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича**

УСЛУБИЙ ТАВСИЯНОМА

Тошкент – 2019 йил

Давлат божхона қўмитасининг Божхона институтида мустақил таълимни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича услубий тавсиянома. – Т., ДБҚ Божхона институти, 2019. – 74 б.

Тузувчилар:

- Г.А.Асилова – ДБҚ Божхона институти Ўзбек ва хорижий тиллар кафедраси профессори, педагогика фанлари доктори
- Т.Д.Дилшодбеков – ДБҚ Божхона институти Ўзбек ва хорижий тиллар кафедраси ўқитувчиси

Тақризчилар:

- О.А.Қўйсинов – Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети проректори, педагогика фанлари доктори
- Қ.М. Каримқулов – ДБҚ Божхона институти Божхона экспертизаси ва товарларни таснифлаш кафедраси бошлиғи, техника фанлари доктори, профессор

Услубий тавсияномада мустақил таълимнинг олий таълимдаги ўрни, курсант ва тингловчиларнинг мустақил таълим жараёнини ташкил қилиш ҳамда самарали амалга ошириш имкониятлари кўрсатилган. ДБҚ Божхона институти профессор-ўқитувчилари учун ишлаб чиқилган.

ДБҚ Божхона институти Кенгашининг 2019 йил 27 декабрдаги 11/4/7-сон қарори билан нашрга тавсия этилган.

© ДБҚ Божхона институти, 2019 йил.

КИРИШ

Замонавий таълим жараёнида мустақил иш таълимни ташкил этишнинг шакли бўлиб, зарур ахборотни мустақил излаш, аудитория машғулотларида ўқув материални ижодий талқин қилиш ва англаш, дарсда ва аудиториядан ташқари вақтда талабаларда билиш фаолиятининг турли шакллари ҳамда таҳлил қилиш лаёқатини, шунингдек ўқув вақтини назорат қилиш ва режалаштириш, ўқув меҳнатини рационал ташкил қилиш кўникма ва малакаларини ривожлантиришни таъминлайди.

Олий таълимнинг муҳим ва зарур жиҳатларини ўзида мужассам қилган мустақил таълим жараёнини тўғри ташкил қилиш курсант ва тингловчиларнинг вақтини тўғри тақсимлаш, уларнинг мустақил билим олишлари ва ўз устида мунтазам ишлашлари самарадорлигини ошириш, таълим йўналиши ва мутахассислик бўйича касбий компетенцияларни ривожлантириш учун зарур шарт-шароитларни яратиб беради. Шу муносабат билан замонавий таълим амалиётида талабаларнинг мустақиллиги ҳамда ижодий қобилиятларини рағбатлантирувчи иш шакллари ва методлари алоҳида аҳамият касб этмоқда.

Курсант ва тингловчиларга ахборот-коммуникация воситалари ва интернетдан фойдаланиш учун шароитлар яратиб берилаётган вақтда мустақил таълимни педагогик жиҳатдан таъминлаш жуда муҳим. Бу эса ушбу таъминотнинг қандай бўлиши кераклиги тўғрисидаги муаммо долзарб эканлигини кўрсатади.

Мазкур услубий тавсиялар ДБҚ Божхона институти профессор-ўқитувчиларига мўлжалланган бўлиб, курсант ва тингловчиларнинг мустақил таълимни педагогик ва методик жиҳатдан таъминлаш масалаларига қаратилган.

Мустақил таълим тушунчаси.

Мустақил таълимнинг мақсади ва вазифалари.

Дунё бўйича олий таълим йўналишларида талабаларнинг мустақил таълимига ажратиладиган вақт улушининг тобора ўсиб бориши кузатилмоқда. Шу муносабат билан, таълимда компетент ёндашувга ўтишда мустақил таълим кўникма ва малакалари тизимини шакллантириш, таълим олувчиларда мустақил фаолият маданиятини тарбиялаш зарурати юзага келмоқда.

Ўзбекистон Республикасининг “Илм-фан ва илмий фаолият тўғрисида”ги Қонуни, “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепцияси”да кўйилган вазифалар мамлакатимизда тайёрланаётган олий маълумотли мутахассисларнинг сифатини оширишга қаратилган. Бунинг учун, жумладан, “мустақил таълим соатлари улушини ошириш, талабаларда мустақил таълим олиш, танқидий ва ижодий фикрлаш, тизимли таҳлил қилиш, тадбиркорлик кўникмаларини шакллантириш, ўқув жараёнида компетенцияларни кучайтиришга қаратилган методика ва технологияларни жорий этиш, ўқув жараёнини амалий кўникмаларни шакллантиришга йўналтириш, бу борада ўқув жараёнига халқаро таълим стандартларига асосланган илғор педагогик технологиялар, ўқув дастурлари ва ўқув-услубий материалларни кенг жорий этиш” кўзда тутилган¹.

Замонавий таълимнинг янги босқичига ўтиш ўқитувчи ва талабаларнинг ўқув жараёнидаги ўрнини қайта кўриб чиқишни тақозо қилди. Чунончи, бугунги кунда таълим субъектлари ўртасидаги муносабатларда ўқитувчи – маълумот манбаи, талаба эса – тайёр маълумотни қабул қилиб олувчи деб талқин қилинмайди. Аксинча, талаба

---

¹ Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепцияси / ҚХММБ, 09.10.2019 й., 06/19/5847/3887-сон.

ўқув жараёнининг фаол иштирокчисига айланди. Мустақил таълим эса талабага ҳаттоки ўқув жараёнининг бошқарувчиси бўлиш имкониятини беради, чунки ушбу ёндашув негизида талабанинг шахси, унинг камоли ва умумий компетенцияларга эришиши асосий мақсад қилиб олинган.

Мустақил таълимга олимлар ва тадқиқотчилар томонидан берилган кўплаб таърифлардан келиб чиққан ҳолда, биз мазкур жараёнга қуйидаги таърифни беришни лозим деб топдик.

Мустақил таълим – курсант ва тингловчилар учун билимларни излаш, уларни идрок қилиш, мустаҳкамлаш, умумлаштириш ва тизимлаштириш, улар билан боғлиқ кўникма ва малакаларни шакллантириш мақсадларида ташкил қилинадиган ҳар қандай фаолият тури.

Мустақил тайёргарлик – курсант ва тингловчилар томонидан келгуси ўқув машғулотларининг тегишли шаклига тайёргарлик кўриш ва мустақил ишларни бажариш жараёни.

Мустақил иш – курсант ва тингловчиларни мустақил билиш жараёнига жалб қилиш мақсадида ўқитувчи раҳбарлигида (шунингдек, унинг иштирокисиз ҳам) бажариладиган вазифаларни қамраб олувчи ўқув фаолиятининг бир тури.

Мустақил таълим қуйидаги мақсадларда ташкил этилади:

янги билимларни излаш, жараёнларни мустақил таҳлил қила олиш кўникмаларини ривожлантириш;

аудитория машғулотларида олинган ахборот билан ишлаш, эгалланган билимларни мустаҳкамлаш, чуқурлаштириш, кенгайтириш ва тартибга солиш малакаларини шакллантириш;

норматив-ҳуқуқий база, маълумотлар ва махсус адабиётлар билан ишлашга ўргатиш;

берилган мавзу бўйича мустақил мушоҳада юритиш кўникмаларини ривожлантириш;

МУНДАРИЖА

Кириш	3
Мустақил таълим тушунчаси. Мустақил таълимнинг мақсади ва вазифалари	4
Мустақил таълимни ташкил этиш тамойиллари	10
Мустақил ишларнинг турлари ва шакллари	12
Ўқув жараёнига тайёргарлик кўриш мақсадида бажариладиган мустақил ишлар	15
Индивидуал ва жамоавий бажариладиган мустақил ишлар	17
Реферат ёзиш	21
Эссе ёзиш	22
Маъруза тайёрлаш	23
Глоссарий тузиш	25
Лойиҳа тайёрлаш	25
Кейс-вазифаларни бажариш	27
Маълумот тайёрлаш	28
Инфографика тузиш	30
Мультимедиа тақдироти яратиш	32
Умумлаштирувчи жадвал тузиш	35
Граф-схема тузиш	36
Дарсдан ташқари тадбир услубий ишланмасини яратиш	37
Курс иши ёзиш	40
Касбий ўйинлар ўтказиш	41
Электрон дарслик воситасида бажариладиган мустақил ишлар	42
Мустақил ишларнинг айрим турлари ва шакллари намуналари	45
Мустақил ишларни баҳолаш	66
Мустақил таълимнинг самарадорлигини оширувчи омиллар	68
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати	70

**Давлат божхона қўмитасининг Божхона институтида
мустақил таълимни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича
УСЛУБИЙ ТАВСИЯНОМА**

Тузувчилар:

Г.А. Асилова, Т.Д. Дилшодбеков

Давлат божхона қўмитасининг Божхона институти

2019 йил

